

Civilsamfundets renæssance

Andreas Lloyd
andreaslloyd.dk

Vi er i en brydningstid. Behovet for, at civilsamfundets fællesskaber står sammen og tager ansvar har aldrig været større. Vi står overfor udfordringer, som ingen af os kan løse alene. Det kræver, at vi i civilsamfundet – både enkelte borgere, løst koblede fællesskaber og gamle organisationer – finder sammen. At vi lærer at organisere os og arbejde sammen. For på trods af vores forskelligheder, har vi meget mere til fælles. Og det kræver, at vi lærer at handle politisk og målrettet på de problemstillinger, der ligger os alle på sinde. At vi opbygger en alliance på tværs af civilsamfundets mange fællesskaber.

I

I disse år spirer nye lokale, fællesskabsorienterede initiativer frem over alt: Byttemarkeder, byhaver, reparationscaféer, pop-up caféer, restaurant-dage, samtalsaloner og meget mere. Disse nye “aktivt uorganiserede” fællesskabsprojekter er blevet muliggjort af internettet, der både gør det let at starte nye initiativer og sprede begejstringen, og for andre at opdage og engagere sig på løsere og mere fleksible vilkår end det hidtil har været muligt. Hvorfor stifte en forening, når du bare kan starte en Facebook-gruppe?

Disse projekter har alle det til fælles, at de fokuserer på at skabe noget nyt, og vise, at det kan lade sig gøre. Som f.eks. Cykling Uden Alder, hvor frivillige kører ture med ældre medborgere i cykel-rickshaws. Eller Venligboerne, hvor lokale borgere møder nytilkomne asylansøgere og hjælper dem med at lære dansk, finde tøj og møbler og meget andet. Eller fødevarerefællesskaber, hvor borgere går sammen om at købe fødevarer direkte fra lokale økologiske landmænd og derved støtte lokal og bæredygtig fødevarerproduktion. Som Signe Voltelen, der står bag flere københavnske byhaveprojekter, forklarer: "Mange [...] synes, politikerne har fejlet. I den forstand er de nye initiativer en reaktion. En måde at begynde forfra, nedefra – men med det positive som drivkraft."¹

Men selvom disse initiativer berører forskellige politiske spørgsmål om alt fra ældre og asyl til fødevarer og klima, er de som regel omhyggelige med at understrege, at de er apolitiske og åbne for alle. Til trods for, at de ganske tydeligt tager stilling i deres handlinger. Det er en selvmodsigtelse som de lever fint med, fordi de gerne vil bruge deres handlekraft til at gøre en forskel i deres egen hverdag, men ikke kan overskue at engagere sig i de større bagvedliggende politiske spørgsmål.

Af og til opstår der dog en politisk sag, der er så grel, at borgerne rejser sig i vrede. Som f.eks. i februar 2014, da hele landet nærmest var i oprør over S-SF-R-regeringens magtfuldkomne gennemtruffen af salget af DONG-aktier til den berygtede investeringsbank Goldman Sachs. I løbet af få uger blev der indsamlet mere end 250.000 online underskrifter mod salget, som meningsmålinger viste, at mere end 80% af danskerne var imod. Det udløste en krise, der resulterede i, at SF forlod regeringen. Men Folketinget stemte alligevel for salget. Og snart efter fortog modstanden sig. Selv ikke da regeringen efterfølgende besluttede også at sælge det statsejede selskab NETS til den mindste lige skruppelløse kapitalfond Bain Capital gav det anledning til mere end mat frustration og politikerlede. For lige så let som folk kan mobilisere sig om en vred enkeltsag, lige så hurtigt kan det løbe det ud i sandet igen. Det er kun, når modstanden er *organiseret* og vedholdende, at civilsamfundet kan holde beslutningstagerne ansvarlige.

Forskellen mellem mobilisering og organisering kommer klart til udtryk hver gang, der finder en ny skolemassakre sted i USA. Så mobiliserer borgerne sig og kræver, at nu må politikerne virkelig sørge for at stramme våbenlovgivningen. Meningsmålinger viser, at op mod 60% af amerikanerne går ind for strammere våbenlovgivning, men selvom der finder skolemassakrer sted med uhyggelig regelmæssighed, sker der alligevel ikke noget. For hver gang, der er optræk til stramninger, er The National Rifle Association lynhurtigt ude og lægge pres på de politikere, der sidder med de afgørende stemmer. De har 13.000 lokalafdelinger fordelt over hele landet, og de står klar og ved præcist hvor og hvordan de skal sætte ind for at få politikerne til at rette ind. Til trods for, at de er i mindretal formår de alligevel at forhindre stramninger af våbenlovgivningen – simpelthen fordi de er bedre organiserede end deres modstandere.

Denne form for handlekraftig organisering er civilsamfundets vigtigste redskab til at skabe politiske forandringer. Et andet eksempel på dette er da den sorte

¹ Citeret i Information: <http://www.information.dk/496509>

borgerrettighedsforekæmper og fagforeningsmand A. Philip Randolph mødtes med præsident Franklin D. Roosevelt i årene før Anden Verdenskrig. Randolph havde længe kæmpet for at få et møde med præsidenten. Og nu præsenterede han sin sag og argumenterede for behovet for at indføre lovgivning, der kunne stoppe diskrimination af sorte i virksomheder, der fik offentlige kontrakter. Da Randolph var færdig, lænede præsidenten sig tilbage og overvejede, hvad der var blevet sagt. Så nikkede han og sagde: "Jeg er enig med dig. Nu må du gå ud og tvinge mig til at gøre det."²

Som historien almindeligvis fortælles, kunne Roosevelt ikke risikere sit politiske liv for denne sag, selvom han principielt var enig i behovet for ny lovgivning. Han ville først være i stand til at indføre en sådan lovgivning, hvis det fremstod som om, at han var blevet presset til at gøre det. For ellers ville hans egne politiske støtter være imod ham. Dette pres måtte komme fra civilsamfundet. Og de borgere, der ønskede denne nye lov, måtte organisere sig for at lægge det fornødne pres på ham. Civilsamfundets magt ligger altså i at organisere sig og lægge pres på politikerne i et sådant omfang, at de ikke længere kan ignorere de emner, som civilsamfundet ønsker at sætte på dagsordenen.

I Danmark har civilsamfundets fællesskaber – fagforeninger og kirkelige organisationer, højskoler og oplysningsforbund, brugsforeninger og andelsboligforeninger – en meget stærk tradition for denne form for organisering. Det har været afgørende for at gøre Danmark til et af de mest tillidsfulde og demokratiske lande i verden. Ikke alene arbejdede disse fællesskaber hver især for at skabe det samfund de ønskede at leve i, men de formåede også at organisere sig og samarbejde om at opbygge den fornødne magt, der skulle til at sætte deres ønsker på den politiske dagsorden. Det var sådan det danske velfærdssamfund blev skabt.

Men i de senere år har disse fællesskaber mistet kraft. De seneste generationer er vokset op med en velfærdsstat, der har givet os så mange muligheder, at vi helt har glemt hvad det vil sige at kæmpe for noget. Og vi har glemt den kraft, der ligger i at organisere sig. I stedet ser vi de organisationer, der byggede vores samfund, mere som produkter og services end som levende handlefællesskaber. Flere og flere borgere er ikke længere aktive deltagere, men forbrugere og tilskuere. De ser fagforeningen som et forsikringselskab for deres arbejde. De ser kirken som en udbyder af kulturelle tilbud som spaghettigudstjenester og babysalmesang. De ser andelsboligforeningen som et spekulationsobjekt. De ser foreningen som fritidstilbud eller som samvittighedsafslad.

Denne udvikling har sat vores demokrati under pres. Flere og flere danskere føler sig afmægtige og frustrerede over de muligheder, som de har for at engagere sig. Den offentlige debat er fastlåst og de politiske partier bliver stadig mere topstyrede. Flere og flere danskere lever i bobler, hvor de kun omgås folk, der ligner dem selv. Vi mødes i stadig mindre grad i fællesskaber, der går på tværs af social baggrund, holdning, uddannelse, religion og etnicitet – hvilket mindsker forståelsen for andre grupper i samfundet.

² Læs hele historien om Randolph's møde med Roosevelt her:
<http://www.wheresourmoney.org/the-real-story-behind-make-him-do-it/>

Og samtidigt oplever vi flere og flere udfordringer, som politikere og forvaltninger ikke formår at løse. Den sociale ulighed vokser. Der er stadig større mistillid til folk med anden etnisk baggrund. Flere og flere danskere føler sig pressede og stressede, men internaliserer disse bekymringer og skyder skylden på deres egen utilstrækkelighed i stedet end at søge at ændre de rammer, der presser dem. Hvilket igen gør, at de let kommer til at føle sig ensomme og isolerede. Og bagved det hele kaster klimaforandringerne en lang skygge over fremtiden, som ingen kan overskue konsekvenserne af, og som ingen lader til at være villige til at handle på.

Byhaverne, byttemarkederne og alle de andre nye, fremspirende fællesskabsinitiativer er en reaktion på denne udvikling. Det er en søgen efter nye, rene og umiddelbare muligheder for selv at møde andre og sammen kunne gøre en forskel i det små og i sin egen hverdag. Disse projekter forløser en stærk begejstring og et stort mod på fremtiden. Men de er ofte også meget skrøbelige. For de er som regel båret af nogle få idealistiske personers store engagement. Og fordi projekterne er så løst organiseret, risikerer det hele at gå i opløsning, hvis (eller når) disse iværksættere mister gejsten.

Samtidigt oplever de gamle organisationer faldende medlemstilslutning, hvilket ofte får dem til at fokusere endnu mere på at holde deres egen organisation kørende og sikre deres egne interesser. Og derfor undlader disse organisationer at opsøge og støtte de nye fællesskaber, for det er jo ikke deres medlemmer. I stedet laver de flere og flere tilbud – medlemsfordele, medlemsrejser, online medlemsplatforme – for at lokke folk til. Men ofte ender de blot med at bekræfte opfattelsen af dem som serviceydelse snarere end levende og handlekraftige fællesskaber. Og jo mere de fokuserer på deres egen organisation, des mere lukker de øjnene for mulighederne for at samarbejde med andre fællesskaber omkring de spørgsmål og udfordringer, som påvirker dem alle.

Denne udvikling efterlader civilsamfundet fragmenteret, svækket og uorganiseret. De gamle fællesskaber isolerer sig og lukker sig om sig selv. De nye fællesskaber er ustrukturerede og flygtige. Det gør, at det ellers så stærke danske civilsamfund har stadig mindre indflydelse på samfundsudviklingen. Virksomhederne og markedet er organiseret i stærke interesseorganisationer med masser af ressourcer til at arbejde for deres politiske mål. Staten og dens offentlige institutioner er tilsvarende stærkt organiseret, med en stor værktøjskasse til at påvirke og forme det omkringliggende samfund. Men civilsamfundet har slet ikke samme magt og kraft som tidligere. Hvis ikke civilsamfundet organiserer sig, vil det stå svagt og være ude af stand til at arbejde for sociale forandringer, der kan løse de problemstillinger, der berører os alle.

Det er den udfordring, vi står overfor i dag: Hvordan kan vi vende denne udvikling: Hvordan kan vi skabe en platform, hvor civilsamfundets nye og gamle fællesskaber kan mødes og lære af hinanden; hvor de kan styrke hinanden og arbejde sammen; hvor denne nye energi og mod kan fastholdes og udvikles og løftes op på det politiske niveau? Hvordan kan civilsamfundet på ny møde markedets og statens beslutningstagere i øjenhøjde og skabe et folkeligt pres for en udvikling i retning af et mere lokalt, bæredygtigt og fællesskabsorienteret samfund?

II

”Store virksomheder organiserer sig, små virksomheder organiserer sig, selv kriminelle organiserer sig,” pointerer Neil Jameson, initiativtager til den britiske civilsamfundsalliance *Citizens UK*, ”men de fleste i civilsamfundet undlader at organisere sig fordi de tror, at det, at de ikke behøver at forhandle med andre, gør dem frie. Men i virkeligheden gør det dem svage.”

I over 25 år har han arbejdet for at organisere det britiske civilsamfund og en alliance, på tværs af civilsamfundet, der kan møde beslutningstagerne ligeværdigt. I dag samler *Citizens UK* over 350 organisationer, der tilsammen har opnået en magtposition, som ingen af dem kunne have opnået alene. Alliancens hidtidige højdepunkt kom op til parlamentsvalget i 2010, da de holdt et stormøde med 2200 deltagere, hvor alle tre premierminister-kandidater mødte op og i større eller mindre omfang forpligtede sig på at arbejde for alliancens politiske mål – netop i anerkendelse af at denne forsamling havde magt til at påvirke valgets udfald.

De hundredevis af medlemsorganisationer har fundet sammen om at arbejde for det, de kalder ”det fælles bedste,” hvilket kommer til udtryk i en række afgrænsede, men eksplicit politiske mål, som alle alliancens organisationer kan støtte op om. Alt fra sikre og affaldsfrie gader og levedygtige lønninger til bedre vilkår for asylansøgere og flere lavindkomstboliger.

Denne alliance er resultatet af mange års tålmodigt og vedholdende arbejde med at opbygge relationer, tillid og forståelse på tværs af civilsamfundet. Den fandt sin begyndelse i det østlige London i 1990erne, hvor Neil Jameson arbejdede målrettet med at knytte relationer på tværs af sprog, kultur og social baggrund. Han drak kaffe med hundredevis af mennesker fra lokale kirker, moskeer, synagoger, skoler og studentsammenslutninger. Han lyttede til deres håb og bekymringer. Til deres fortællinger om, hvad der pressede dem og deres familier i deres hverdag. Og han udfordrede dem på, om de rent faktisk var klar til at gøre noget ved det. For hvis de ville gøre noget ved det, så krævede det, at de kunne finde sammen, organisere sig og opbygge magt sammen. Han underviste dem i, hvordan de selv kunne gå ud og tale med deres naboer, foreningsfæller og venner, lytte til deres håb, bekymringer – og udfordre dem og insistere på deres evne til selv at skabe forandringer.

På denne måde begyndte lokalsamfundet at organisere sig. De styrkede langsomt de indbyrdes relationer, og efterhånden som de knyttede bånd, begyndte de også at finde ud af, at de havde mere til fælles, end de først troede. Som Neil fortæller: ”Folk opdager, hvor fantastisk det er at have noget til fælles med andre, som de hidtil havde troet var så sære at de lige så godt kunne godt være fra en anden planet. Som du ikke ville tage på besøg hos, om du så fik penge for det. Og så opdager du, at de er lige så bekymrede for deres børn, som du er for dine, at de bliver også overfaldet af de samme røvere, som du gør, og at problemerne med affald gælder dem lige så meget som alle andre.”

Og når de først opdager det, begynder de også at handle sammen. ”De vil selvfølgelig ikke kunne blive enige om nogen ideologi,” forklarer Neil, ”men det er heller ikke vigtigt. For når du først får samlet dem i et rum, så snakker de ikke om ideologi. Så

snakker de ikke om rød eller blå. De snakker om: Hvem kan hjælpe os? Hvem er vores allierede? Hvor kan vi få penge fra? Hvilken magt har vi? Hvilken magt har de? Lad os bare se at komme i gang.”

2012: London Citizens demonstrerer for at sikre, at den olympiske Landsby bliver omdannet til over 800 billige boliger, lokalt ejet af en lokal "Community Land Trust."

Med Neils vejledning begyndte de lokale borgere og organisationer at opbygge den politiske magt og den indbyrdes tillid, der er forudsætningen for, at de sammen kunne skabe vedvarende forandringer på de problemstillinger, der er vigtigst for dem. I 1997 gik de sammen om at stifte *The East London Communities Organisation* – en alliance af lokale civilsamfundsorganisationer, der alle arbejdede sammen om at udvikle og forbedre deres del af byen. De lagde pres på lokale fabrikker til at sætte filtre på deres skorstene. De samarbejdede med lokale myndigheder omkring de olympiske lege, og sikrede både gode jobs til de lokale under olympiaden, samt at den olympiske landby skal omdannes til stærkt tiltrængte billige boliger i en af verdens allerdyreste byer.

I løbet af de sidste 15 år har organisationen spredt sig fra Østlondon, og blev først til London Citizens, og siden til Citizens UK med lokale alliancer i en lang række andre engelske og waliske byer. De er gået fra at have magt på et lokalt niveau til at have magt på et nationalt niveau. Det kom klart til udtryk op til parlamentsvalget i 2010, da Citizens UK holdt et valgmøde, hvor alle tre premierminister-kandidater mødte op og foran 2200 ledere fra hele det britiske civilsamfund forholdt sig til alliancens politiske mål – netop i anerkendelse af, at denne forsamling havde magt til at afgøre valgets udfald.

Denne tilgang til magt og organisering er præcis den samme som den, der kendetegnede tidligere tiders civilsamfundsbevægelser. Der er ikke noget nyt i det. Men

som den gamle demokrati-tænkter Hal Koch sagde, så er demokrati en livsform, som hver ny generation må lære for sig selv. "Det, som folk tager for sig selv, er meget bedre end det, som de får foræret," sagde den engelske filosof John Stuart Mill. Med det mente han ikke blot, at det man skal arbejde og kæmpe for at få, føles mere værd, end det man bare får foræret. Det handler også om, at man igennem det arbejde og den kamp, der skal til for at vinde det, får en politisk dannelse. Man bliver bevidst om, hvordan magt fungerer. Man lærer de redskaber, som gør én i stand til at finde sammen med andre og opbygge den magt, som skal til for at skabe forandringer.

2015: Citizens UK afholder General Election Accountability Assembly tre dage før det britiske parlamentsvalg. 2200 ledere fra over 350 civilsamfundsorganisationer er samlet for at holde de politiske ledere ansvarlige for deres beslutninger de sidste fem år – og give dem mulighed for at forholde sig til Citizens UK's politiske dagsorden for de næste fem år.

Men det kræver, at man tør forstyrre den måde tingene allerede er organiseret på. For det er først, når man ryster posen og begynder at nedbryde de gamle mønstre, at man kan skabe plads til nye former for organisering. Det er netop når vi mødes på tværs og begynder at samarbejde med organisationer og fællesskaber, der slet ikke ligner vores egne, at civilsamfundet kan finde ny styrke. Ikke alene giver det ny energi og begejstring at arbejde sammen med andre om en fælles sag. Man opdager også, at man sammen kan løse udfordringer, som ingen vil kunne have løftet alene.

"Det er der rigtig mange, der gerne vil," understreger byhavedyrkeren Signe Voltelen, "men der også en utålmodighed. Man kan godt få lyst til at gå på gaderne i protest – der er bare ikke opbakning til det."

Men opbakningen er der. Vi ved det bare ikke endnu. Hver især føler vi, at vi står alene med vore frustrationer og forvirring over beslutningstagernes manglende lydhørhed. Men vi er langt fra alene. Det kræver bare, at vi opdager, at de folk, der deler vores

frustrationer ikke nødvendigvis ligner os selv eller deler vores ideologi. Og at det på ingen måde er en forhindring for, at vi alle kan arbejde for den samme sag.

Men det kræver, at vi forstår, hvordan vi kan skabe de forandringer vi ønsker os. Vi kan ikke nøjes med lave hyggelige hverdagsinitiativer eller mobilisere flygtige protester. Hvis vi virkelig vil skabe forandringer, kræver det, at vi ikke bare drømmer om verden som den burde være, men at vi også er i stand til at forholde os til verden, som den er i dag. At forandre verden som der kræver, at vi finder sammen og organiserer os. Det kræver, at civilsamfundets organisationer tør kigge ud over deres egne nicher og særinteresser og arbejde sammen om en fælles sag. Ikke for at protestere, men for at sætte ord på det fælles bedste vi ønsker at skabe sammen – og for at tage magten til at føre det ud i livet.

III

Det danske civilsamfund står overfor en renæssance. På tværs af civilsamfundet er der en masse energi, mod og vilje til at skabe positive og vedvarende forandringer i det danske samfund. Men vi mangler en fælles platform.

Derfor er vi nu gået i gang med at opbygge den første danske civilsamfundsalliance. Vi vil vise, hvordan man kan styrke lokale borgere og fællesskabers indbyrdes relationer og politiske handlekraft. Dette er tålmodigt arbejde, og vi må starte i det små. I København, hvor vi bor. Over de næste to år vil vi arbejde for at skabe det eksempel, som andre i Danmark kan lære af og som kan være med til at inspirere til nytænkning og udvikling af civilsamfundets rolle i det 21. århundrede.

Vi håber, at du vil være med.

Vær med

Vi er i gang med at skaffe finansiering og opbygge relationer til at etablere den første bredt forankrede danske borgeralliance i København i løbet af 2016 og 2017.

Men vi kan ikke gøre det alene. Vi har brug for hjælp. Og der er mange måder, du kan hjælpe os på:

Er du nysgerrig på at høre mere?

- Mød os til en kop kaffe og hør mere om community organising, og hvordan du og din organisation kan deltage i samarbejdet omkring en lokal borgeralliance i København.

Vil du anbefale projektet til andre?

- Anbefal projektet i din organisation og til andre, der kan hjælpe projektet på vej.
- Hjælp os med at finde og møde nøglepersoner på Nørrebro og Bispebjerg, der kan have interesse i at opbygge en lokal borgeralliance.

Vil jeres organisation bakke op om projektet?

- Giv jeres organisations støtte til vores fondsansøgninger. *Kontakt os for at få tilsendt vores projektbeskrivelse.*
- Invitér os til at komme og fortælle om community organising i jeres organisation.

Vil jeres organisation være med til at sponsorere initiativet?

- Jeres organisation kan støtte med opstartsmidler, der kan gøre en lokal borgeralliance til virkelighed. Til gengæld vil I kunne få adgang til træning, netværk og rådgivning. *Kontakt os for at høre nærmere.*

I kan altid kontakte os direkte for at høre mere:

Andreas Lloyd – andreas.lloyd@gmail.com, 30253049

Ruth Gøjsen – ruthgoejen@hotmail.com, 61682457

Michael Wulff – micwulff@hotmail.com, 30270816